

**SAAREMAA KALANDUSPIIRKONNA STRATEEGIA VAHEHINDAMISE JUHEND
PERIOODI 2021 – 2026 KOHTA**

Sisukord

1. Vahehindamise sisu ja eesmärk	3
2. Ettevalmistuse tegevuskava	3
3. Enne töötuba koondatavad tõendid	4
4. Hindamise töörühma soovituslik koosseis ja arv	5
4.1. Osalejate valiku põhimõtted	5
5. Hindamisskaala ja osaleja individuaalne hindamisleht	6
5.1. EQ1. Mil määral on MTÜ Saarte Kalanduse tegevuseks olemas piisav suutlikkus?	6
5.2. EQ2. Mil määral on võrgustumine ja suutlikkuse suurendamine elavdanud osalemist kohalikus arengus?	7
5.3. EQ3. Mil määral on projektide elluviimise toetamine võimaldanud kohalikel inimestel ja organisatsioonidel teha kohalikele vajadustele vastavaid projekte?	7
5.4. EQ4. Mil määral on koostöö ja osaluspõhine otsustamine parandanud kohalikku valitsemist ja tegevuste koordineerimist?	8
5.5. EQ5. Mil määral on MTÜ Saarte Kalandus toetanud positiivset territoriaalset mõju Saaremaa kalanduspiirkonnas?	8
5.6. EQ6. Mil määral toetavad või takistavad tegevusrühma kontrolli alt väljas olevad tingimused kohaliku arengu elluviimist?	9
5.7. EQ7. Mil määral vastab strateegia senine rakendamine Saaremaa kalanduspiirkonna tegelikele arenguvajadustele ning milliseid strateegilisi prioriteete tuleb perioodi lõpuni muuta või tugevdada?	10
6. Hindaja töö enne töötuba	12
6.1. Äärmuslike hinnangute käsitlemine	13
7. Huvide konflikt ja sõltumatus	13
7.1. Kuidas head põhjendust kirjutada	13
7.2. Näited hinnete kasutamisest	14
7.3. EQ1–EQ7: millele hindamisel tähelepanu pöörata	14
8. Vahehindamise tehnilise koordinaatori töö enne töötuba	15
9. Hindamise töötoa ajakava (virgestuspausid vastavalt vajadusele)	15
10. Töötoa moderaatori roll	16
10.1. Moderaatori arutelutehnika	16
10.2. Moderaatori täpsustavad küsimused	17
EQ1	17
EQ2	17
EQ3	17
EQ4	17
EQ5	18
EQ6	18
EQ7	18

11. Mida hindamisrühm ei tohiks teha	19
12. Töötoa lõpptulemus	19
13. Lõpparuande / protokoll mall	20
14. Parendustegevuste tabel.....	21

CLLD / EMKVF kohaliku arengu strateegia vahehindamiseks

Tööjuhend on kohandatud [FAMENETi 2025. aasta CLLD hindamise töödokumendi loogikale](#).
 Komplekt sisaldab FAMENETi hindamisküsimusi EQ1–EQ6 ning Saarte Kalanduse strateegiast tulenevat kohalikku lisa hindamisküsimust EQ7.

FAMENETi järgi on territoriaalse mõju EQ5 täielik hindamine ette nähtud hästi edenenud rakendamise etapis; käesolevas vahehindamises kasutatakse EQ5-t juba ilmnevate mõjude hindamiseks.

1. Vahehindamise sisu ja eesmärk

See on osaluspõhine CLLD hindamine, mille eesmärk on hinnata kohaliku arengustrateegia rakendamist, tegevusrühma suutlikkust, kaasamist, projektide elluviimist, kohalikku valitsemist, territoriaalset mõju ning väliste tingimuste mõju. Saarte Kalanduse vahehindamisel lisatakse FAMENETi EQ1–EQ6-le kohalik EQ7, mis hindab strateegia jätkuvat asjakohasust, tegevussuundade prioriteetsust ja muutmisvajadust.

Hindamine peaks tuginema kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete tõendite kombinatsioonile. FAMENET rõhutab kolme eeltingimust: hindajate mitmekesisus, erapooletu juhtimine ja põhjalik ettevalmistus.

Kuna eesmärk on vahehindamine, mitte programmiperioodi lõplik mõjuhindamine, on mõistlik moodustada 8–12-liikmeline tasakaalustatud rühm, kasutada erapooletut töötoa moderaatorit ning hoida individuaalne eelhindamine ja töötoa arutelu rangelt lahus. Hindamislehed ja tõenduspakett on soovitatav saata hiljemalt 7–10 päeva enne töötuba ning koguda täidetud lehed vahehindamise tehnilisele koordinaatorile hiljemalt 2–3 tööpäeva enne töötuba. Nii saab vahehindamise tehniline koordinaator tulemused ette koondada ja töötoas keskenduda sisulisele arutelule. Hindamiserühma väärtus ei seisne selles, et kõik liikmed oleksid tegevusrühmast sõltumatud, vaid selles, et eri rollid ja vaatenurgad on läbipaistvalt esindatud ning protsessi juhitakse erapooletult ja tõenduspõhiselt.

2. Ettevalmistuse tegevuskava

Aeg	Tegevus
4–6 nädalat enne 07.09.2026 Hindamise periood (2021*)2024 – 2026 *Ülevaade strateegia kaasamistegevustest ja osalejatest	Määrata vahehindamise tehniline koordinaator ja töötoa moderaator; kinnitada vahehindamise ajavahemik ja hinnatav strateegia rakendamise seis. Valida töörühma liikmed: kuni 2 tegevusrühma partnerluse liiget, kuni 3 toetuse saajat, kuni 3 piirkonna sidusrühma, kes strateegia elluviimises otseselt ei osale, kuni 2 rahastuseta taotlejat ning kuni 2 töötajat. Teostajad: büroo
3–4 nädalat enne 21.09.2026 Liikmeküsitlus Google Forms-i vahendusel – 21.09. – 27.09.2026	Koondada seireandmed: liikmeskond ja juhtorganid, töötajad, strateegia koostamise kaasamine, teavitus- ja elavdamistegevused, nõustamised, taotlusvoorud, taotlused/rahastatud projektid, eelarve kasutus, koostöötegevused ja

	tagasiside. Liikmeküsitluse edastamine koos strateegia rakendamise aruandeg ¹ a, tagasiside 7-päeva jooksul. Teostaja: büroo
2 -3 nädalat enne 01.10.2026	Saata hindajatele kutse, hindamisjuhend, lühike strateegia ülevaade, liikmeküsitluse analüüs ja individuaalne hindamisleht. Teostaja: büroo
01.10.2026 – 12.10.2026	Individuaalsete hindamislehtede täitmine Teostaja: hindajad
Töötoa päeval 19.10.2026	Viia läbi ligikaudu 4-tunnine osalushindamine Nominal Group Technique'i loogikal. Teostaja: büroo, hindajad
1 nädala jooksul pärast töötuba	Kanda kokkulepitud hinnangud ja põhjendused lõpparuande malli; sõnastada soovitusel, vastutajad ja tähtajad; saata protokoll osalejatele kommenteerimiseks. Teostaja: büroo
Vahehindamise aruande kinnitamine 12.11.2026 Aruande esitamine REMi	Kinnitada vahehindamise tulemused üldkoosolekul ning teha tulemused huvitatud avalikkusele ja sidusrühmadele kättesaadavaks.

3. Enne töötuba koondatavad tõendid

- tegevusrühma liikmete, juhatuse ja otsustuskogu koosseis ning esindatud sektorid/rühmad;
- strateegia koostamise kaasamistegevused ja osalejad;
- töötajate arv, töökoormus, kogemus ja pädevused;
- liikmete osalemine koosolekutel, hindamistes, üritustel ja arendustegevustes;
- veeb, sotsiaalmeedia, infopäevad, seminarid, nõustamised ja muud elavdamistegevused;
- taotlusvoorude arv, esitatud/rahastatud taotlused, toetussummad, taotlejate ja projektide profiil;
- projektide rakendamise seis ning näited, kuidas projektid vastavad strateegia vajadustele;
- koostööprojektid, partnerlussuhted ja võrgustikud;
- tagasiside taotlejalt, toetuse saajatelt ja teistelt sidusrühmadelt;
- haldusreeglite, menetluste või väliskeskkonna tegurid, mis on rakendamist toetanud või takistanud.
- töökohtade ja ettevõtete loomise/säilitamise andmed ning toetuse saajate hinnang tegevusrühma panusele;

¹ Koostada faktipõhine ülevaade strateegia senisest rakendamisest. Iga väide siduda seireandme või konkreetse näitega.

- lühikeste tarneahelate, kohaliku kala müügikanalite, uute toodete ja teenuste näited;
- ettevõtete mitmekesistamise ja uute sissetulekuallikate näited ning võimalusel käibe/tulu muutuse andmed;
- keskkonnakaitse, ressursitõhususe ja vähese CO2-heitega lahenduste projektnäited;
- koostöö, usalduse, võrgustumise ja kohaliku identiteedi muutust kirjeldav kvalitatiivne tagasiside.
- strateegia kuue tegevussuuna eesmärkide, 2029. aasta tulemus- ja väljundnäitajate senine täitmine;
- liikmeküsitluse tulemused, sh hinnangud strateegia asjakohasusele, järelkasvule, õigusloomes osalemisele ja rahastusprioriteetidele;
- tegevussuundade ajakohased eelarvejäägid küsitluse koostamise seisuga;
- hinnang, kas perioodi lõpuni on igas tegevussuunas realistlik projektipotentsiaal ja rahastamisvajadus ning kas eelarve ümberjaotus on põhjendatud.

4. Hindamise tööühma soovituslik koosseis ja arv

FAMENETi kategooria	Soovituslik arv	Praktiline valik Saarte Kalanduses	Miks vajalik
Kalanduse kohaliku tegevusrühma huvigruppide liikmed	kuni 2	1–2 liiget, kes tunnevad strateegiat ja partnerluse tööd	Annab sisemise strateegilise ja partnerluse vaate.
Toetatud projektide otsesed kasusaajad	kuni 3	2–3 eri meetme/projektitüübi elluvijat	Näitab, kuidas toetusmehhanism toimib tegeliku kasutaja jaoks.
Piirkonda esindavad, kuid strateegia rakendamise mitteseotud sidusrühmad	kuni 3	2–3 kalanduse, ettevõtluse, kogukonna, noorte, keskkonna või kohaliku arengu esindajat	Annab välise piirkondliku vaate ja vähendab enesehindamise kallutatust.
Rahastust taotlenud, kuid mitte saanud taotlejad	kuni 2	1–2 sobivat varasemat taotlejat	Toob sisse kriitilise kasutajakogemuse: taotlemise selgus, valikuprotsess, ligipääsetavus.
Tegevusrühma töötajad	kuni 2	tegevjuht/juht ning vajadusel üks strateegia või projektidega vahetult töötav töötaja	Tagab faktiteadmise rakendamise, seireandmete ja tööprotsesside kohta.

4.1. Osalejate valiku põhimõtted

- Vali inimesed vaatenurga, mitte ametinimetuse järgi. Rühm peab katma nii sisemise kui ka välise kasutajakogemuse.

- Välti ühe sektori või ühe huvirühma domineerimist. Kalanduse vaade peab olema tugev, kuid CLLD mõju hindamiseks on vaja ka laiemat territoriaalset vaadet.
- Rahastust mittesaanud taotleja kaasamine ei ole „opositsiooni kutsumine“, vaid FAMENETi teadlik mehhanism võimaliku süsteemse pimenurga avastamiseks.
- Tegevusrühma töötajad on hindamise infoallikad ja osalejad, kuid nad ei peaks protsessi domineerima.
- Kui konkreetset inimesel on mõne hindamiskriteeriumi suhtes otsene huvide konflikt, tuleks see enne hindamist deklareerida ja vajadusel selle kriteeriumi hindamisest taanduda.

5. Hindamisskaala ja osaleja individuaalne hindamisleht

Hinne	Tähendus
ND	Andmed puuduvad / hinnangut ei saa anda
0	Tingimus ei ole täidetud; edusamme ei ole
1	Täidetud vähesel määral; edasimineku väike
2	Täidetud mõõdukalt; edasimineku mõõdukas
3	Suures osas täidetud; edasimineku hea
4	Väga suures ulatuses / täielikult täidetud; edasimineku väga hea

Hindamislehed (saadetakse ka eraldi dokumendina)

Juhis: andke iga kriteeriumi kohta oma isiklik hinnang enne ühist arutelu. Märkige ND või 0–4 ning kirjutage vähemalt üks põhjendus, näide või tõend.

5.1. EQ1. Mil määral on MTÜ Saarte Kalanduse tegevuseks olemas piisav suutlikkus?

JC	Hindamiskriteerium	ND / 0–4	Põhjendus / tõend
1.1	Kohalik tegevusrühm on moodustatud viisil, mis esindab kohalikku kogukonda.		
1.2	Kohaliku arengu strateegia on koostatud alt-üles ja osaluspõhiselt.		
1.3	Tegevusrühmal on piisav arv kogenud töötajaid ja vajalik pädevus.		
1.4	Tegevusrühma liikmed osalevad aktiivselt kohaliku arengu toetamisel.		

EQ kokkuvõttev küsimus: mis toimib hästi, mis vajab muutmist ja milline on kõige olulisem konkreetne parendus?

5.2. EQ2. Mil määral on võrgustumine ja suutlikkuse suurendamine elavdanud osalemist kohalikus arengus?

JC	Hindamiskriteerium	ND / 0–4	Põhjendus / tõend
2.1	Kohaliku avalikkuseni jõudmiseks on tehtud teavitus- ja elavdamistegevusi.		
2.2	Kohalikel sidusrühmadel, sh alaesindatud rühmadel, on parem teadlikkus ELi kohaliku arengu rahastusvõimalustest.		
2.3	Kasvanud on kohalik teadlikkus piirkonna probleemidest ja võimalikest lahendustest.		
2.4	Kohalikud sidusrühmad, sh alaesindatud rühmad, on kaasatud piirkonna arengusse panustavate tegevuste väljapakkumisse.		

EQ kokkuvõttev küsimus: mis toimib hästi, mis vajab muutmist ja milline on kõige olulisem konkreetne parendus?

5.3. EQ3. Mil määral on projektide elluviimise toetamine võimaldanud kohalikel inimestel ja organisatsioonidel teha kohalikele vajadustele vastavaid projekte?

JC	Hindamiskriteerium	ND / 0–4	Põhjendus / tõend
3.1	On loodud tõhus süsteem piirkonda ja selle elanikke toetavate projektide valimiseks ja rahastamiseks.		
3.2	Kohalikud sidusrühmad on saanud nõu ja tuge kohalikele vajadustele vastavate projektide elluviimiseks.		
3.3	Kohaliku kogukonna liikmed on saanud juurdepääsu EMKVF-i ja võimalusel muude fondide rahastusele.		
3.4	Kohalikele vajadustele		

	vastavaid projekte on ellu viidud.		
--	------------------------------------	--	--

EQ kokkuvõttev küsimus: mis toimib hästi, mis vajab muutmist ja milline on kõige olulisem konkreetne parendus?

5.4. EQ4. Mil määral on koostöö ja osaluspõhine otsustamine parandanud kohalikku valitsemist ja tegevuste koordineerimist?

JC	Hindamiskriteerium	ND / 0–4	Põhjendus / tõend
4.1	Tegevusrühm teeb aktiivselt koostööd teiste kohaliku arengu sidusrühmadega.		
4.2	Kohalike sidusrühmade vahel on arenenud sidemed ja usaldus.		
4.3	Tegevusrühm on toetanud eri sidusrühmade vahelist konkreetset koostööd.		
4.4	Kohalik valitsemine ja tegevuste koordineerimine on paranenud ning otsustamine on muutunud osaluspõhisemaks.		

EQ kokkuvõttev küsimus: mis toimib hästi, mis vajab muutmist ja milline on kõige olulisem konkreetne parendus?

5.5. EQ5. Mil määral on MTÜ Saarte Kalandus toetanud positiivset territoriaalset mõju Saaremaa kalanduspiirkonnas?

Märkus: territoriaalse mõju hindamisel tuleb arvesse võtta ka väliseid tegureid (nt turuolukord, tööhõive üldtrend, muud rahastusallikad ja keskkonnaseisund). FAMENET soovib eristada tegevusrühma panust muudest mõjuteguritest.

JC	Hindamiskriteerium	ND / 0–4	Põhjendus / tõend
5.1	Tegevusrühm on toetanud kohalikke sidusrühmi uute tööviiside, teenuste ja toodete kasutuselevõtul piirkonna vajaduste lahendamiseks.		
5.2	Töökohti ja/või ettevõtteid on loodud ja/või säilitatud.		

5.3	Lühikesi tarneahelaid on arendatud ja/või tugevdatud.		
5.4	Kalandus- ja merendussektor ning nende panus kohalikku piirkonda on muutunud nähtavamaks ja/või paremini kohalikku kogukonda lõimituks.		
5.5	Kohalikud ettevõtted on mitmekesistamise kaudu arendanud uusi sissetulekuallikaid.		
5.6	Kohalike ettevõtete tulu on suurenenud.		
5.7	Rakendatud on tegevusi piirkonna keskkonnaressursside kaitsmiseks ja/või taastamiseks.		
5.8	Rakendatud on tegevusi üleminekuks vähese CO ₂ -heitega ja ressursitõhusamale majandusele.		
5.9	Piirkonna sotsiaalne kapital on paranenud (võrgustumine, vastastikune abi, usaldus ja kohalik identiteet).		

EQ5 kokkuvõttev küsimus: milline territoriaalne muutus on juba nähtav, kui suur osa sellest on põhjendatult seostatav Saarte Kalanduse tegevusega ning milline osa tuleneb muudest teguritest?

5.6. EQ6. Mil määral toetavad või takistavad tegevusrühma kontrolli alt väljas olevad tingimused kohaliku arengu elluviimist?

JC	Hindamiskriteerium	ND / 0–4	Põhjendus / tõend
6.1	Riigi/regionaalse tasandi asutused pakuvad tegevusrühmale ja kohaliku arengu elluviimisele kasulikku		

	tuge.		
6.2	Korraldusasutuse või vahendusasutuse haldusreeglid hõlbustavad kohalike projektide ja arendustegevuse elluviimist.		
6.3	Piirkonnas on piisavalt potentsiaali uute projektide arendamiseks.		
6.4	Väliskeskkond on püsinud piisavalt stabiilsena või on tegevusrühm suutnud oluliste väliste muutustega kohaneda.		

EQ kokkuvõttev küsimus: mis toimib hästi, mis vajab muutmist ja milline on kõige olulisem konkreetne parendus?

5.7. EQ7. Mil määral vastab strateegia senine rakendamine Saaremaa kalanduspiirkonna tegelikele arenguvajadustele ning milliseid strateegilisi prioriteete tuleb perioodi lõpuni muuta või tugevdada?

EQ7 on Saarte Kalanduse strateegiast tulenev kohalik lisa hindamisküsimus. Seda ei käsitleta FAMENETi ametliku EQ-na. Hinnangus seotakse strateegia eesmärgid ja 2029 sihttasemed faktilise seire, liikmeküsitluse ning ajakohaste eelarvejääkidega.

JC	Hindamiskriteerium	ND / 0–4	Põhjendus / tõend
7.1	Kuus tegevussuunda vastavad jätkuvalt Saaremaa kalanduspiirkonna tegelikele arenguvajadustele.		
7.2	Väärindamine, otseturustamine ja mitmekesistamine toetavad rannakalurite aastaringsema sissetuleku ning majandusliku jätkusuutlikkuse eesmärki.		

7.3	Sadamate taristu ja teenuste arendamine vastab kalurite, sadamate jätkusuutlikkuse ja kohalike kogukondade vajadustele.		
7.4	Looduskeskkonna tegevused toetavad kalavarude taastootmist ja jätkusuutlikkust, sh koelmualasid/rändeteid ning hülge- ja kormoraniprobleemi lahendamist.		
7.5	Kalandus- ja merenduskultuuri tegevused tugevdavad piirkonna identiteeti, kohaliku kala nähtavust ja traditsioonide edasiandmist.		
7.6	Kalurite teadmiste ja oskuste arendamine toetab ettevõtlikkust, uuendusmeelsust, aastaringset teenistust ja sektori järelkasvu.		
7.7	Innovatsiooni, ressursitõhususe, taastuenergia ja nutikamate lahenduste toetamine vastab piirkonna praegustele vajadustele.		
7.8	Saarte Kalanduse tegevus ja strateegia aitavad piisavalt kaasa rannakalandust mõjutavas õigusloomes ning riiklike otsuste kujundamises osalemisele.		
7.9	Tegevussuundade ajakohased eelarvejäägid paiknevad perioodi		

	lõpuni prognoositavat tegelikku rahastamisvajadust ja projektipotentsiaali arvestades sobivalt.		
7.10	Strateegia prioriteetid ja rahastusjaotus on perioodi lõpuni asjakohased või on muutmisvajadus selgelt põhjendatav seire ja liikmete sisendiga.		

EQ7 kokkuvõttev küsimus: mida tuleb perioodi lõpuni kindlasti säilitada, mida tugevdada, mida vähendada ning mida muuta või lisada?

6. Hindaja töö enne töötuba

Individuaalsed hindamislehed täidetakse soovitatavalt enne töötuba kodus. See säilitab FAMENETi põhiloogika: iga osaleja annab esmase hinnangu iseseisvalt enne rühmaarutelu, et vähendada grupisurvet ja autoriteetsemate osalejate mõju.

Osalejale saadetakse hindamisleht, hindamisskaala selgitus ja lühike tõenduspakett: strateegia põhieesmärgid, projektide ja seirenäitajate hetkeseis, tegevussuundade tegelikud eelarvejäägid ning liikmeküsitluse koondtulemused.

Individuaalne eelhindamine – kodus mõistliku aja jooksul. Iga osaleja täidab hindamislehe iseseisvalt. Iga kriteeriumi juurde märgitakse hinne ja võimalusel lühike põhjendus või tõend. Kui osalejal ei ole hinnangu andmiseks piisavalt infot, kasutatakse ND / „ei ole piisavalt andmeid“ ning hinnangut ei sunnita andma.

Töökäik

- tutvub lühikese tõenduspaketiga: strateegia eesmärgid, seireandmed, projektide tulemused, liikmeküsitluse koond ning tegevussuundade tegelikud eelarvejäägid;
- täidab kõik talle hinnatavad JC-kriteeriumid iseseisvalt;
- lisab vähemalt madalate, väga kõrgete või enda jaoks vaieldavate hinnete juurde lühikese põhjenduse;
- saadab täidetud hindamislehe vahehindamise tehnilisele koordinaatorile vähemalt 3 tööpäeva enne töötuba (hiljemalt 13.10.2026);
- deklareerib vajadusel otsese huvi või huvide konflikti konkreetse teema suhtes.

Oluline metodoloogiline põhimõte: individuaalne esmahinnang säilitatakse muutmata kujul. Töötoa tulemus dokumenteeritakse sellest eraldi kui hindamisrühma arutelu järelendus või konsensuslik

seisukoht. Kui konsensust ei teki, fikseeritakse põhjendatud eriarvamus. Nii jääb nähtavaks nii esialgne hinnangute jaotus kui ka arutelu tulemus.

6.1. Äärmuslike hinnangute käsitlemine

Kui hindamiskriteeriumile (JC) antud individuaalsete hinnete hulgas esineb üks või mitu hinnangut, mis erinevad selgelt ülejäänud hindajate hinnangutest, käsitletakse neid töötoas eraldi. Hindajale antakse võimalus oma hinnangut põhjendada ning arutatakse, kas erinevus tuleneb sisulisest eriarvamusel, erinevast tõendusmaterjalist, hindamiskriteeriumi erinevast tõlgendusest või muust asjaolust.

Põhjendatud eriarvamust ei käsitleta automaatselt äärmusliku väärtusena ega eemaldata arvutusest. Kui hindamisrühm leiab pärast arutelu, et üksik hinnang on ülejäänud hinnangute suhtes selgelt erandlik ega kajasta põhjendatud sisulist eriarvamust, võib selle koondkeskmise arvutamisel äärmusliku väärtusena välja jätta.

Äärmusliku hinnangu väljajätmine peab olema dokumenteeritud. Vahehindamise aruandes või hindamise tööprotokollis märgitakse vähemalt asjaomane hindamiskriteerium, väljajäetud hinne, väljajätmise põhjendus ning vajaduse korral mõju koondkeskmisele. Läbipaistvuse tagamiseks säilitatakse võimaluse korral nii algne keskmine kui ka korrigeeritud keskmine.

Hindaja algset individuaalset hindamislehte ega sellele märgitud hinnet ei muudeta. Äärmusliku väärtuse väljajätmine puudutab üksnes koondkeskmise arvutust ega tähenda hindaja seisukoha kustutamist hindamise algandmetest.

7. Huvide konflikt ja sõltumatus

FAMENETi lk 38–40 ei sätesta detailset huvide konflikti menetlust. Seetõttu on alljärgnev hea valitsemise rakendussoovitus, mitte FAMENETi otsene nõue.

- Enne töötuba täidab iga osaleja lühikese huvide deklaratsiooni.
- Osaleja märgib, kas ta on hinnatava tegevuse/projekti otsene elluviija, otsustaja, taotleja või muu otsese huviga isik.
- Huvide olemasolu ei välista automaatselt osalemist, sest FAMENETi mudel eeldabki eri rollidega inimeste kaasamist.
- Kui hinnatakse konkreetset küsimust, milles osaleja isiklik huvi võib hinnangut oluliselt kallutada, võib tema hinnangu eraldi märkida või ta selle kriteeriumi puhul hindamisest taandada.
- Tehniline koordinaator dokumenteerib taandumised ja olulised eriarvamusel.

7.1. Kuidas head põhjendust kirjutada

Hea põhjendus vastab võimalusel kolmele küsimusele: mida ma näen? millele see hinnang tugineb? mida sellest järeldan?

Nõrk põhjendus	Parem põhjendus	Miks parem?
„Sadamatega on hästi.“	„Hinne 3. Toetatud sadamates	Seob hinde nähtava tulemuse ja

	on taristu paranenud ja teenuseid lisandunud, kuid kõigi piirkonna kalurite vajadused ei ole veel võrdselt kaetud.“	allesjäänud puudusega.
„Kalavarud on halvad.“	„Hinne 1. Kalavarude olukord ja hülge-/kormoranisurve on jätkuvalt liikmete jaoks keskne probleem; seniste tegevuste mõju probleemi ulatusega võrreldes on piiratud.“	Eristab probleemi olemasolu strateegia tegevuste tulemuslikkusest.
„Raha on palju alles, järelikut pole vaja.“	„Eelarvejääk on suur, kuid sellest üksi ei saa järeldada tegevussuuna vähest vajadust. Hinnata tuleb ka projektipotentsiaali, strateegilist tähtsust ja perioodi lõpuni prognoositavat nõudlust.“	Väldib eelarvejäägi ekslikku tõlgendamist.

7.2. Näited hinnete kasutamisest

Näide 1 EQ3– JC3.2, taotlejate nõustamine

Hindaja annab 4, kui tema kogemus ja andmed näitavad, et taotlejad saavad süsteemselt õigeaegset ja sisulist abi. Hinne 2 võib olla põhjendatud, kui nõustamine toimib, kuid abi kättesaadavus või kvaliteet on ebaühtlane.

Näide 2 – EQ5- JC5, territoriaalne mõju

Kui üksikud projektid on loonud uusi teenuseid või töökohti, kuid mõju kogu piirkonnale on veel vara tõendada, võib põhjendatud olla hinne 2 või ND sõltuvalt konkreetsest kriteeriumist. **EQ5 puhul tuleb vältida lõpliku pikaajalise mõju omistamist tegevusrühmale, kui selleks pole piisavalt tõendeid.**

Näide 3 EQ7 - JC7.9, eelarve vastavus tulevasele vajadusele

Hinnang ei põhine sellel, millisel tegevussuunal on suurim jääk. Näiteks suur jääk võib saada hinde 3, kui perioodi lõpuni on olemas tugev projektipotentsiaal ja strateegiline vajadus. Väike jääk võib saada hinde 1, kui tegelik nõudlus on suur ja vahendeid on vajadusega võrreldes liiga vähe.

7.3. EQ1–EQ7: millele hindamisel tähelepanu pöörata

EQ1 – tegevusrühma suutlikkus – Esindatus, alt-üles kaasamine, töötajate pädevus ja liikmete tegelik aktiivsus.

EQ2 – võrgustumine ja suutlikkuse suurendamine – Kas teavitust ja elavdamist jõuab õigete inimesteni, kas teadlikkus ja osalus on kasvanud.

EQ3 – projektide elluviimise toetamine – Valiku- ja rahastamissüsteemi toimivus, nõustamine, ligipääs rahastusele ja projektide vastavus kohalikele vajadustele.

EQ4 – koostöö ja osaluspõhine otsustamine – Koostöösuhted, usaldus, uued partnerlused ning tegelik võimalus otsuste kujundamisel kaasa rääkida.

EQ5 – territoriaalne mõju – Majanduslik, keskkonnavalne ja sotsiaalne mõju piirkonnale. Hinnata ettevaatlikult, sest pikaajaline mõju võib alles kujuneda.

EQ6 – välised rakendamistingimused – Riigi/rakendusasutuste tugi, haldusreeglid, projektipotentsiaal ja väliskeskkonna muutused.

EQ7 – strateegia asjakohasus ja muutmisvajadus – Kas Saarte Kalanduse kuus tegevussuunda vastavad jätkuvalt tegelikele vajadustele; kas prioriteete või eelarvejaotust tuleks perioodi lõpuni muuta.

8. Vahehindamise tehnilise koordinaatori töö enne töötuba

Vahehindamise tehniline koordinaator (hindamise eest vastutav tehniline töötaja) korraldab hindamise ettevalmistuse, dokumentide ja andmete kogumise, individuaalsete hinnangute tehnilise koondamise ning hindamistulemuste dokumenteerimise. Tehniline koordinaator ei muuda hindajate antud hinnanguid ega otsusta hindamisrühma sisuliste järelduste üle. Rollide selguse huvides on soovitatav, et tehniline koordinaator ise individuaalset hindamislehte ei täida; töötoas osaleb ta fakti- ja metoodikatoena.

- Lepingute, tööajaarvestuse tabelite, huvide deklaratsiooni koostamine.
- Kogu individuaalsed hindamislehed 3 tööpäeva enne töötuba.
- Sisesta hinded koondtabelisse; ND jäta arvutustest välja.
- Tuvasta vähemalt kolm rühma: suurima hajuvusega, madalaima keskmisega ja strateegiliselt kõige olulisemad kriteeriumid.
- Valmista ette anonüümne koond. Ära kuva, kes millise hinde andis.
- Märki ette faktiküsimused, mis vajavad töötoas täpsustamist, kuid ära hakka enne arutelu hinnanguid „õigeaks“ korrigeerima.
- Edasta koond hindajatele enne töötuba tutvumiseks.

9. Hindamise töötoa ajakava (virgestuspausid vastavalt vajadusele)

Aeg	Sisu
10.00- 10.30	Sissejuhatus. Organisatoorsed küsimused. Lepingute ja tööajaarvestustabelite allkirjastamine. Huvide deklaratsiooni täitmine.
10.30- 12.30	Hindamistulemuste arutelu: suurimad eriarvamused, kõrgeimad ja madalaimad

	hinnangud (struktureeritud arutelu: kõigepealt suure hajuvusega kriteeriumid, seejärel madala hinnanguga kriteeriumid. Hinnangut muudetakse ainult siis, kui arutelu annab selleks põhjenduse).
12.30-13.30	Kokkuvõtte: 3–5 tugevust, 3–5 arenguvajadust, konkreetseid soovitusi, vastutajad ja tähtsajad.

10. Töötoa moderaatori roll

Moderator ei ole hindamisrühma hindaja, ei täida individuaalset hindamislehte ega anna JC-kriteeriumidele hindeid. Tema ülesanne on juhtida hindamisprotsessi, tagada osalejate võrdne võimalus oma seisukohti esitada, aidata eristada faktilisi asjaolusid hinnangutest ning dokumenteerida konsensus ja eriarvamused.

FAMENET eristab sisehindamist, „kerget“ välishindamist ja täielikku välishindamist. Osaluspõhise töötoa puhul on tugev lahendus erapooletu moderaator või ekspert, kes ei anna rühmale ette soovitud hinnangut, vaid tagab protsessi neutraalsuse. Kui moderaator on MTÜ Saarte Kalanduse liige või muul viisil ühingu seotud, kasutatakse juhendis terminit „töötoa moderaator“, mitte „sõltumatu moderaator“.

- selgitab hindamisskaalat ja töökorraldust;
- tagab, et kõik osalejad saavad võrdselt sõna;
- kogub individuaalsed hinnangud enne ühisarutelu;
- sisestab ja koondab tulemused ning toob nähtavale lahknevused;
- juhib konsensusarutelu, kuid ei suru peale oma sisulist hinnangut;
- dokumenteerib põhjendused ja eriarvamused.

10.1. Moderaatori arutelutehnika

Soovitav järjekord ühe vaidlusaluse kriteeriumi puhul:

- 1) Näita anonüümset tulemust: keskmine, min–max ja hajuvus.
- 2) Küsi esmalt: „Millised faktid või kogemused selgitavad hinnangute erinevust?“
- 3) Lase madalama ja kõrgema hinnangu põhjendused kõlada ilma vaidlust katkestamata.
- 4) Erista faktivaidlus väärtushinnangust. Fakt kontrollitakse; erinev vaatenurk võib jääda alles.
- 5) Küsi: „Milles me oleme ühel meelel?“ ja seejärel „Milles jääb eriarvamus?“
- 6) Sõnasta ühine järeldus ja vajadusel soovitus. Ära sunni kunstlikku konsensust. 109.2. Näidis arutelu

EQ-7 - JC7.5 – kas kalavarude, merekeskkonna ning hülge- ja kormoraniprobleemiga seotud tegevused on piisavad?

Etapp	Näide
Koond	Keskmine 2,3; hinnete vahemik 1–4. Hajuvus on

	suur.
Moderatori küsimus	„Mis selgitab, et osa hindajaid näeb olulist edenemist ja osa väga vähest?“
Võimalik ühine järeldus	Probleem on strateegiliselt jätkuvalt väga oluline; tegevusi on tehtud, kuid nende mõju ei vasta veel probleemi ulatusele.
Võimalik soovitus	Tegevussuunda mitte automaatselt vähendada; tugevdada projektide ettevalmistamist, seiret ja koostööd pädevate teadus- ning riigiasutustega.

10.2. Moderatori täpsustavad küsimused

EQ1

- Kas MTÜ liikmeskond peegeldab Saaremaa kalanduspiirkonna tegelikke huvirühmi? Kes on alaesindatud?
- Kas strateegia koostamisel oli kohalikel osalejatel tegelik võimalus prioriteete mõjutada?
- Kas töötajate arv ja pädevus vastavad töömahule? Millisest pädevusest on puudus?
- Kas liikmed panustavad sisuliselt või piirdub osalus formaalsete koosolekutega?

EQ2

- Milliste kanalitega jõuab Saarte Kalandus kalurite, ettevõtjate, kogukondade ja uute võimalike taotlejateni?
- Millised rühmad ei ole rahastusvõimalustest endiselt piisavalt teadlikud?
- Kas tegevusrühma töö on suurendanud arusaamist piirkonna kalanduse probleemidest ja lahendustest? Tooge näide.
- Kas tegevusrühm on toonud protsessi uusi inimesi või organisatsioone? Milliseid?

EQ3

- Kas taotlusvoorud, hindamiskriteeriumid ja otsustusprotsess on arusaadavad, läbipaistvad ja eesmärgipärased?
- Kas taotleja saab enne taotluse esitamist piisavalt sisulist nõu?
- Kas rahastus jõuab eri tüüpi kohalike tegijateni või koondub kitsasse ringi?
- Millised rahastatud projektid näitavad kõige selgemalt vastavust kohalikele vajadustele? Millised vajadused on veel katmata?

EQ4

- Kellega teeb Saarte Kalandus regulaarset sisulist koostööd ja milline on selle tulemus?
- Kas tegevusrühma tegevus on suurendanud usaldust kalandussektori, omavalitsuse, kogukondade ja ettevõtjate vahel?
- Milline konkreetne koostöö poleks ilma tegevusrühmata tõenäoliselt tekkinud?
- Kas kohalikud osapooled saavad otsuste kujundamisel päriselt kaasa rääkida? Mida saaks parandada?

EQ5

- Kas toetatud projektid on toonud piirkonda uusi tööviise, teenuseid või tooteid? Millised neist oleksid ilma toetuseta tõenäoliselt jäänud sündimata?
- Milliseid töökohti või ettevõtteid on projektide abil loodud või säilitatud? Kui kindlalt saab muutust seostada Saarte Kalanduse panusega?
- Kas kohaliku kala lühikesed tarneahelad ja kohaliku kala müügikanalid on tugevnenud? Tooge konkreetseid näited.
- Kas kalandus- ja merendussektori nähtavus ning seotus kohaliku kogukonnaga on paranenud?
- Kas toetatud ettevõtted on saanud uusi sissetulekuallikaid või kasvatanud tulu? Millised muud tegurid on seda mõjutanud?
- Millised projektid on otseselt kaitsnud või taastanud mere- ja rannikukeskkonna ressursse?
- Kas projektid on vähendanud ressursikulu, energiakasutust või CO₂-jalajälge?
- Kas piirkonnas on tugevnenud koostöö, vastastikune abi, usaldus või kohalik kalandusidentiteet? Mille põhjal seda järelada?
- Millised välised tegurid - turuhinnad, regulatsioonid, majandusolukord, muud toetused või keskkonnamuutused - on territoriaalset tulemust kõige rohkem mõjutanud?

EQ6

- Milline riigi või piirkonna tasandi tugi aitab tegevusrühmal oma ülesandeid täita? Mis on puudu?
- Millised haldusreeglid või menetlused toetavad ja millised takistavad projektide elluviimist?
- Kas piirkonnas on piisavalt häid projektiideid ja võimekaid taotlejaid? Kui mitte, miks?
- Millised välised muutused on strateegia rakendamist mõjutanud ning mida saab tegevusrühm nende mõjude leevendamiseks ise teha?

EQ7

- Kas kuus tegevussuunda lahendavad endiselt neid probleeme, mille tõttu strateegia koostati? Milline vajadus on vahepeal muutunud?
- Kas väärindamise, otseturustamise ja mitmekesistamise projektid loovad realistlikult aastaringsemat sissetulekut? Milline tõend seda näitab?
- Kas sadamates tehtud investeeringud parandavad kalurite töötingimusi ja sadamate isemajandamisvõimet ning kas järgmised investeeringud on endiselt põhjendatud?
- Kas keskkonna ja kalavarude tegevused on piisavad, arvestades koelmualasid, rändeteid, hülgeid, kormorane ja uuringuvajadust?
- Kas kultuuripärandi suur rahaline maht annab strateegia põhieesmärkide seisukohalt piisava lisandväärtuse ning kas projektipotentsiaal on perioodi lõpuni olemas?
- Kas teadmiste ja oskuste tegevused jõuavad õigete sihtrühmadeni ning toetavad ka noorte/järelkasvu küsimust?
- Millised innovatsiooni, energia- või ressursitõhususe lahendused on realselt kasutusele võetud ja milliseid tuleks veel soodustada?
- Kas Saarte Kalandus peaks rannakalandust mõjutavas õigusloomes ja riiklikes otsustes aktiivsemalt kaasa rääkima?

- Vaadake ajakohaseid eelarvejääke koos projektinõudluse ja 2029 sihttasemete täitmisega: kus on põhjendatud lisaraha vajadus ja kus võib tekkida kasutamata jääk?
- Millised strateegia muudatused on seireandmete ja liikmeküsitluse põhjal tõendatavad, mitte üksnes üksikute arvamuste põhised?
- Kas keskkonna ja kalavarude tegevused on piisavad, arvestades koelmualasid, rändeteid, hülgeid, kormorane ja uuringuvajadust?
- Kas kultuuripärandi suur rahaline maht annab strateegia põhieesmärkide seisukohalt piisava lisandväärtuse ning kas projektipotentsiaal on perioodi lõpuni olemas?
- Kas teadmiste ja oskuste tegevused jõuavad õigete sihtrühmadeni ning toetavad ka noorte/järelkasvu küsimust?
- Millised innovatsiooni, energia- või ressursitõhususe lahendused on reaalselt kasutusele võetud ja milliseid tuleks veel soodustada?
- Kas Saarte Kalandus peaks rannakalandust mõjutavas õigusloomes ja riiklikes otsustes aktiivsemalt kaasa rääkima?
- Vaadake ajakohaseid eelarvejääke koos projektinõudluse ja 2029 sihttasemete täitmisega: kus on põhjendatud lisaraha vajadus ja kus võib tekkida kasutamata jääk?
- Millised strateegia muudatused on seireandmete ja liikmeküsitluse põhjal tõendatavad, mitte üksnes üksikute arvamuste põhised?

11. Mida hindamisrühm ei tohiks teha

- Ei tohiks muuta hindamist tegevusrühma juhtkonna eneseesitluseks.
- Ei tohiks asendada enne töötuba antud individuaalseid esmahinnanguid kohe ühise hindegaga; esmalt tuleb esitada koondtulemused ja arutada lahknevusi.
- Ei tohiks kõrvaldada ebamugavaid või kriitilisi osalejaid üksnes seetõttu, et nende hinnang võib olla negatiivne.
- Ei tohiks anda hinnanguid ilma seireandmete või muu kontrollitava tõendusmaterjalita.
- Ei tohiks käsitleda keskmist hinnet automaatselt „tõena“; suur hinnangute hajuvus on ise oluline hindamistulemus.

Selgitused

- Hindaja ei anna hinnet selle järgi, kas talle mõni konkreetne projekt või inimene meeldib.
- Hindaja ei võrdsusta suurt eelarvejääki tegevussuuna vähese vajalikkusega.
- Moderaator ei ütle rühmale, milline hinne on „õige“.
- Töötoas ei kustutata ebamugavaid eriarvamusi ega muudeta algseid individuaalseid hindeid.
- Keskmist hinnet ei esitata ilma põhjenduste, hajuvuse ja tõendusmaterjalita lõpliku järeldusena.
- EQ5 mõju ei omistata Saarte Kalandusele, kui sama tulemust võivad oluliselt seletada muud toetused, turuolukord või välised muutused.

12. Töötoa lõpptulemus

Iga olulisema EQ/JC kohta peab lõpuks olema võimalik vastata neljale küsimusele:

- Mis on tõendatud tugevus?
- Mis on probleem või arenguvajadus?
- Kas strateegias või selle rakendamises on vaja midagi muuta?
- Kui jah, siis mida, kes vastutab ja mis ajaks?

13. Lõpparuande / protokoll mall

1. Hindamise taust

Hindamise kuupäev, strateegia rakendamise seis, hindamise eesmärk, moderaator ja osalejate koosseis.

2. Metoodika

Kirjeldada osalushindamist, kasutatud 0–4 skaalat, andmeallikaid ja võimalikke piiranguid.

3. EQ1 – suutlikkus

Kokkuvõttev hinnang; JC 1.1–1.4 hinded ja põhjendused; tugevused; arenguvajadused.

4. EQ2 – võrgustumine ja suutlikkuse suurendamine

Kokkuvõttev hinnang; JC 2.1–2.4 hinded ja põhjendused; tugevused; arenguvajadused.

5. EQ3 – projektide elluviimise toetamine

Kokkuvõttev hinnang; JC 3.1–3.4 hinded ja põhjendused; tugevused; arenguvajadused.

6. EQ4 – koostöö ja osaluspõhine otsustamine

Kokkuvõttev hinnang; JC 4.1–4.4 hinded ja põhjendused; tugevused; arenguvajadused.

7. EQ5 – territoriaalne mõju

Kokkuvõttev hinnang; JC 5.1–5.9 hinded ja põhjendused; eraldi hinnang Saarte Kalanduse panusele ning muude väliste tegurite mõjule.

8. EQ6 – välised tingimused

Kokkuvõttev hinnang; JC 6.1–6.4 hinded ja põhjendused; toetavad/takistavad välistegurid.

9. EQ7 – strateegia asjakohasus ja muutmisvajadus

Kokkuvõttev hinnang; JC 7.1–7.10 hinded ja põhjendused; kuue tegevussuuna eesmärkide ja 2029 sihttasemete edenemine; liikmeküsitluse järelused; ajakohaste eelarvejääkide ja projektipotentsiaali analüüs; põhjendatud muutmisettepanekud.

10. Üldjärelused

Millised on strateegia rakendamise kõige tugevamad küljed? Millised probleemid nõuavad sekkumist enne perioodi lõppu?

11. Parendustegevuste kava

Soovitus | põhjendus | konkreetne tegevus | vastutaja | tähtaeg | tulemusnäitaja.

12. Järeltegevus

Millal kontrollitakse soovitude täitmist ja kes selle eest vastutab?

14. Parendustegevuste tabel

Soovitus	Põhjendus	Tegevus	Vastutaja	Tähtaeg	Tulemusnäitaja

Kohaliku EQ7 alus: Saaremaa kalanduspiirkonna strateegia 2021–2029+ ning MTÜ Saarte Kalandus liikmeküsitlus strateegia vahehindamiseks. Eelarveanalüüsis kasutatakse küsitluse koostamise ajal fikseeritud ajakohaseid eelarvejääke, mitte strateegia 2025. aasta rahastamiskava seisu.

Metoodiline alus: [FAMENET \(2025\), Working paper on CLLD evaluation](#) eelkõige ptk 9.1–9.3, lk 38–40; Saaremaa kalanduspiirkonna strateegia 2021–2029+; MTÜ Saarte Kalanduse liikmeküsitlus strateegia vahehindamiseks.